

Výstava v Roztokách: První dámy- osud, poslání nebo úděl?

Existence postu první dámy byla vždy velmi sledovaná, často ale zahalená rouškou tajemství.

Expozice chce ukázat i jejich nezaměnitelné postavení ve společnosti.

Sleduje jejich veřejné působení, nejrůznější osobní aktivity (např. charitativní a spolkovou činnost) a rozličná vystoupení, jak je často rozdílně požadovala a diktovala měnící se společenská poptávka.

Výstava má podtitul:

Životy v paprscích slávy – v šeru neviditelnosti

Úděl prvních dam byl takový, jaký určila příslušná doba.

Většinou se po nich chtělo, aby reprezentovaly. Každá se s tím vyrovnávala po svém, tak jak jí to dovolily podmínky, rozhled, inteligence a osobnost!

Charlotta Masaryková se narodila v Brooklynu roku 1850 jako dcera bohatého amerického obchodníka a spolumasajitele pojišťovny Rudolpha Garrigua. Na svět přišla jako třetí nejstarší z 11 dětí. V sedmnácti letech odjela studovat hru na klavír na lipskou konzervatoř, kde se v roce 1877 seznámila s Tomášem Garrigue Masarykem.

Zpočátku spolu mluvili anglicky, ale hned v prvních letech manželství, ze kterého vzešly čtyři děti, se rychle zdokonalila v češtině a vžila se do českého myšlení a do českých poměrů.

Velice si zamilovala knihy k. Havlíčka, B. Němcové, J. Nerudy, P. Bezruče, stala se obdivovatelkou hudby B. Smetany, vyjadřovala se k ženské otázce v českých zemích, prožívala s Masarykem jeho protirakouský odbor – zkrátka z Američanky se stala Češka, mravně i politicky.

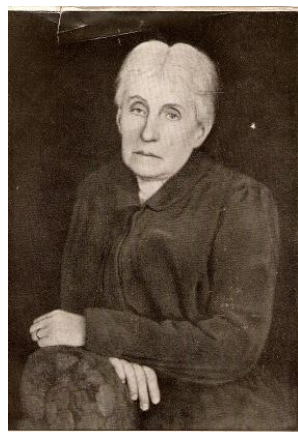
Její americký původ usnadnil Masarykovi během první světové války celou řadu jednání, zejména v Americe. Tradice Charlottiny rodiny mu otevíraly dveře vlivných salonů a podporovaly v celém světě růst sympatií pro „neznámou zemi uprostřed Evropy.“

Mladému páru se postupně narodilo pět dětí. Milovaná dcera Hanička ale zemřela brzy po narození.

Masaryková je ve světě známá svým bojem za zrovnoprávnění žen s muži. Na její popud zanesl prezident Masaryk do první ústavy Československa rovná práva pro obě pohlaví.

, kdy Masaryk odešel s dcerou Olgou do emigrace, chtěl se naplno věnovat protihabsburskému odboji a svou rodinu chtěl uchránit před policejním pronásledováním.

To se mu však příliš nepodařilo.

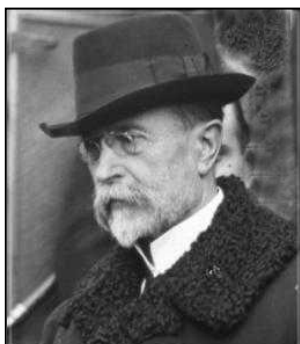

U Masarykových se opakovaly policejní domovní prohlídky a v říjnu 1915 byla Alice zatčena.

V tomtéž roce zemřel Charlottin milovaný syn Herbert na tyfus.

Deprese Charlotty se prohlubovaly, přesto svými dopisy dokázala uvězněnou Alici duševně podporovat. Matka a dcera se znovu setkaly v červenci 1916 a od té doby se už neopustily.

Když musela být Charlotta hospitalizována v sanatoriu, Alice automaticky převzala vedení domácnosti.

Po návratu svého otce do vlasti a jeho volbě prezidentem postupně nahradila nemocnou matku i v roli první dámy.

Charlotta zemřela 13. května 1923 v 73 letech.

Hana Benešová

Opravdová první dáma-(1885-1974)

Edvard Beneš byl sice v pořadí druhý československý prezident, ale teprve jeho ženu veřejnost vnímala jako skutečnou první dámu republiky.

Už za jejího života se nejširší veřejnost shodla na tom, že tato žena nebyla jen věrnou životní partnerkou prezidenta dr. Edvarda Beneše, ale také dokonalou reprezentantkou státu, jinými slovy řečeno byla to skutečná první dáma své země. Národ ji miloval, ctil, vážil si jí.

Narodila se jako Anna Vlčková v Domaslavicích u severočeského Oseka 16. července 1885. Pocházela z chudých poměrů. Když jí bylo čtrnáct let, vzala ji k sobě na vychování teta, která zdělila značné jmění. To se rozhodla vložit do vzdělání a výchovy své neteře. Jak se později

ukázalo, byla to investice správná.

S Edvardem Benešem se Anna poprvé setkala v Paříži, kam si s kamarádkou vyrazila v roce 1905. Mladý student Sorbonny se jí líbil. Byl už tehdy výborným řečníkem a ona dovedla naslouchat.

Jenže milostný románek, jenž se tu začínal rýsovat, nezapadal do Benešových představ. Odcházel na studia s předsevzetím, že se se ženami nezaplete. Byl chudý, ctižádostivý a měl před sebou velké plány. Měl dost uzavřenou povahu, jeho dosavadní vztahy k lidem byly převážně neosobní.

Nyní si začínal uvědomovat, že mu tahle dívka není lhostejná, a neměl z toho radost. Eduard Beneš cítil, že by se mu vše mohlo vymknout z rukou, a rozhodl se, že záležitost ukončí. Místo toho však jeho proslov vyzněl jako nabídka na společný život. Avšak s mnohými výhradami, jako byla jeho chudoba, případný nesouhlas bohaté tety... Dal Anně možnost, aby se sama rozhodla, zda s ním spojí svoji budoucnost.

Jenže to neznal ženskou duši. Nevěděl, že Anna se už pro něj rozhodla. V roce 1906 se v Paříži zasnoubili. Beneš ji požádal, aby změnila své křestní jméno na Hana, neboť s jistou dívkou Annou měl spojené nepříjemné vzpomínky. On sám se z Eduarda stal Edvardem. Svatba se konala Praze u svaté Ludmily na Vinohradech 10. prosince 1909. To už měl Beneš doktorát z filozofie. Jejich manželství představovalo jednotu muže a ženy v tom nejplnějším slova smyslu.

Bezvýhradně věřila ve správnost politiky, kterou realizoval Beneš ve velice složité rozporuplné situaci, zvláště během obou světových válek. Nesla všechno trpké a zlé, ale také všechno namáhavé a odpovědné, co nesl Beneš. I v nejtěžších chvílích v době Mnichova 1938 a Února 1948, kdy přicházel za ní shrbený, úplně zlomený, s očima k zemi.

Po opakovaných pobytech Hany Benešové v lázních se manželé museli smířit s tím, že nebudou mít děti (jediné těhotenství skončilo potratem). Beneš byl v manželství spokojen a zřejmě ho nikdy ani nenapadlo, aby z tohoto důvodu partnerku "vyměnil". Nechali si postavit letní sídlo v Sezimově Ústí, které se stalo jejich společnou radostí.

2. prosince 1974 Hana Benešová ve svém bytě v Praze na Loretánském náměstí ve věku 89 let zemřela. Její pohřeb 7. prosince se stal manifestací proti normalizačnímu režimu. Promluvil legionář generál Mikuláš Číla, zazněla státní hymna, kterou spolu s Danou Medřickou a Eduardem Hakenem zpívali všichni přítomní. Uzavřel se tak životní příběh ženy, která se z malé české vesnice dostala až na Pražský hrad.

Funkci první dámy plnila dokonce tak dobře, že se stala nedostižným vzorem i pro své následovnice.

Marta GOTTWALDOVÁ (1899-1953)

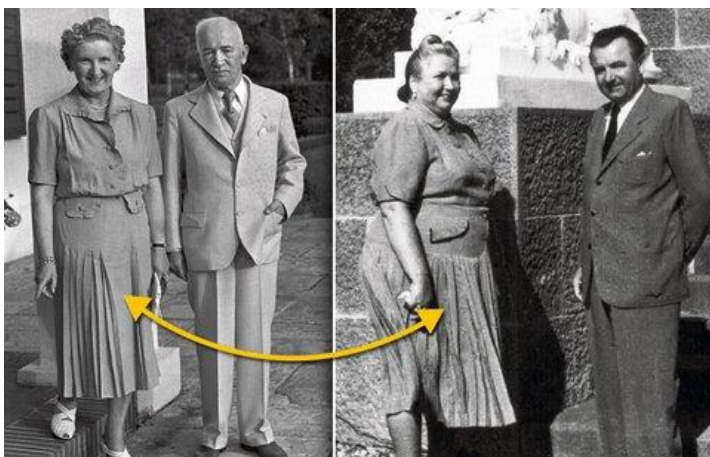

Marta Gottwaldová, žena „prvního dělnického prezidenta“, se stala hrdinkou nesčetných lidových anekdot.

Podle dobové propagandy „této proletářské ženě patří neměnná zásluha o to, že osobní život Klementa Gottwalda byl tak světlý a harmonický, že vskutku mohl dát všechny své síly dělnickému hutí...“

Jde pochopitelně o nepravdivé tvrzení. Gottwaldův život neměl s harmonií nic společného a neklidná Marta k tomu přispívala výrazným dílem.

Traumatizovala ji řada malicherností. V době, kdy byly vyhazovány miliony na budování armády a těžkého průmyslu, řešila Marta na Hradě hlavně problémy spíše a plotny tak, aby se neproplytvalo jediné sousto. Příklad Hany Benešové, na kterou národ stále vzpomínal, ji naplňoval komplexem méněcennosti. Proto se od ní v ničem nechtěla lišit.

Na výstavě najdete i účet na více než 12 tisíc korun za drahé látky, ze kterých si Marta Gottwaldová nechávala šít šaty. V krejčovském salonu byla podle její koruptentní postavy vymodelovaná fi gura a oblečení se muselo vozit zkoušet přímo na Hrad. Marta Gottwaldová, manželka komunistického prezidenta

Klementa Gottwalda, se ji snažila napodobovat, ale výsledek byl směšný.

Její vztahy s Gottwaldem byly napjaté a nejednou končily výbuchem. Gottwald měl od lékaře předepsány pravidelné procházky. Konal je nejraději v doprovodu své ženy. Jenže té se dosti často nechtělo a raději Gottwaldovi, který nesměl pít, nalévala alkohol.

Gottwaldova smrt jí otřásla. Celou trasu pohřbu šla Prahou se smutečním průvodem pěšky - úplně zlomená.

Zhubla během pár měsíců o 60 kilo. Za půl roku zemřela.

Marie ZÁPOTOCKÁ (1890-1981)

Jestliže Hana Benešová byla dáma a Marta Gottwaldová si zase na dámu zarputile hrála – Marie Zápotocká nebyla ani dáma, ani herečka. Zůstala sama sebou – dělnickou mámou, starostlivou, tichou, pracovitou a věci svého muže oddanou ženou.

Nezměnila se v oblékání ani v myšlení a po příchodu na Hrad se chovala ke všem návštěvníkům tak bezprostředně jako před 40 lety .

A Marie Zápotocká později také – k úžasu svých stranických vrstevníků – několikrát odsoudila srpnovou invazi sovětských vojsk ! K tomu musela najít hodně síly, protože do té doby spolu se svým mužem oddaně věřila všemu, co přicházelo ze Sovětského svazu, který pro ni byl neomylnou autoritou.

Svého muže – podobně jako Hana Benešová – přežila Marie Zápotocká skoro o čtvrt století.

Božena NOVOTNÁ (1910-1980)

Soukromý život třetího a posledního dělnického prezidenta Antonína Novotného patřil mezi nejvíce utajované a utajení se týkalo především jeho ženy. V knihách ani v časopisech se o ní nepsalo, na fotografiích se vyskytovala jen zřídka.

Novotný byl pro ni první láskou a zůstal jí na celý život. Byli zvyklí na malé poměry pražské periferie a když se Novotný z rozhodnutí Chruščova stal po smrti Zápotockého prezidentem, měli oba z velkého světa politiky vážné obavy.

Také oni si přáli, aby si jich druzí lidé vážili, i když moudrostí a srdečností zrovna neoplývali. Novotný se brzy naučil rozdávat obálky s finančními částkami, případně držet lidi v šachu strachem.

Božena se zase na Hradě naučila poroučet a zavedla systém drobných protekcí, intervencí a darů pro své známé. Když pak Antonín Novotný musel v roce 1968 na funkci prezidenta abdikovat, brala to i jeho žena jako křivdu, nespravedlnost, osobní potupu.

Irena SVOBODOVÁ (1901-1980)

Paní Irena byla skutečnou ženou vojáka. Podobala se Svobodovi svou neústupnou houževnatostí. Měla silně vyvinutý smysl pro povinnost, přesnost, dochvilnost. Zakládala si na tom, že si se vším věděla rady.

Nejvýrazněji se to projevilo v šesti letech druhé světové války, kdy její manžel odešel bojovat do zahraničí a ona se zapojila do domácího odboje, ve kterém ztratila syna, matku, bratry, řadu příbuzných.

Národ Svobodu v roce 1968 nominoval do prezidentského úřadu.

Třiasedmdesátiletý generál nejdříve váhal.

Ale Irena mu řekla: „Ludvíku, ty musíš“

Stala se Svobodovým hnacím motorem.

Jako první dáma republiky se proti dřívějšímu nezměnila. První, k čemu dala podnět, bylo zbourání plotů mezi Belvederem a Královskou zahradou, jimiž se od světa odřízla Marta Gottwaldová. Po srpnu 1968 organismus stárnoucího generála snášel práci hlavy státu stále obtížněji. Po abdikaci žil ještě čtyři roky ve stálé péči své ženy. Paní Irena ho přežila o necelý rok.

Magda HUSÁKOVÁ (1916-1966)

Gustav Husák měl dvě manželky. První – Magda zemřela skoro 10 let předtím, než se stal prezidentem.

Žila však vedle něho celá tři desetiletí, byla matkou jeho dvou synů a jedním z velmi mála lidí, kteří měli na něho určitý vliv. První žena Magda byla krásná, vzdělaná, stejně ctižádostivá jako Husák, měla stejně nezávislou a ambiciózní povahu a v komunistické učením věřila bezvýhradně jako on. Jen byla neskonale lidštější. Proto také obrátila svůj zájem od právních věd, které vystudovala, k divadlu a umění.

Stala se herečkou a režisérkou, a to v době, kdy se Husák stával hlavní politickou osobností na Slovensku.

Mezníkem pro ně oba se stal 6. únor 1951, kdy byl Husák jako „buržoazní nacionalista“ zatčen a pak devět let vězněn.

Magda musela odejít z divadla.

Citově však našla náhradu v herci Ctiboru Filčíkovi, se kterým se sblížila ještě když byl Husák na svobodě. U něho také našla vlastnosti, které Husákovi chyběly. Husák o svém sokovi věděl, ale domníval se, že až se vrátí z vězení, získá opět Magdu na svou stranu. Nestalo se tak a Husák se s Magdou rozvedl. Za šest let pak Magda zemřela.

Viera HUSÁKOVÁ (1923-1977)

Když se Husák stal v roce 1975 prezidentem, jeho nejbližší spolupracovníci na něho občas bodře naléhali, aby se oženil. Se stejným přáním se mu svěřil Brežněv. A měl na mysli novinářku Vieru, kterou poznal na Krymu, kam vždy Husáka doprovázela na letní dovolenou.

A tak si tedy Husák Vieru vzal – těsně před prezidentskou státní návštěvou Indie. Ale toto druhé Husákovo manželství trvalo pouze dva roky.

Po tragické Vieřině smrti žil už Husák sám.

Zbyly mu pouze jeho ambice, ctižádost, silná vůle a komunistické přesvědčení.

Olga HAVLOVÁ (1933-1996)

Když se měl stát Václav Havel v prosinci 1989 poprvé prezidentem, byla jeho žena proti tomu. Měla obavu, že si svět vysoké politiky svými mechanismy Havla připodobní k obrazu svému a okrade ho o to, v čem on sám spatřoval svou nejvyšší cenu - o lidskou identitu.

Olga pocházela z dělnické rodiny. Ke studiu příliš šancí neměla, ale také o ně příliš nestála. Chtěla být existenčně na rodině nezávislá a proto začala vydělávat. Přitom četla knihy, hrála u ochotníků, chodila často na filmy a do divadla. Zdá se, že byla dobrým psychologem – samoukem. O Václavovi – se kterým chodila osm let, než se vzali, a na kterého čekala dalších šest let, když byl v době Husákovy normalizace několikrát vězněn – řekla těchto několik výstižných slov: „Je absolutně čestný a neudělá nic, zač bych se mohla stydět.

*Něco jiného jsou jeho chyby. Třeba je moc důvěřivý. Výběr některých jeho poradců se mi nezdál nejšťastnější. Ale Václav vždycky vidí v lidech spíš to dobré, ctí staré přátelství a umí odpouštět víc než já.....
A co řekl o své ženě Olze Havel? – „Nalezl jsem v Olze přesně to, co jsem potřeboval: mentální odpověď na mou mentální roztřesenost, střízlivého korektora mých potrhých nápadů, soukromou oporu mých veřejných dobrodružství..... Celý život s ní všechno konzultuji. Lásku si už nevyznáváme, ale přesto oba cítíme, že jsme od sebe neodtržitelní.*

Olga Havlová v roce 1996 zemřela.

Dagmar HAVLOVÁ

narodila se 22. 3. 1953 v Brně. Je populární a oceňovaná českou divadelní, filmovou a televizní herečkou. Za prezidenta republiky Václava Havla se provdala v roce 1997.

V roce 1997 založila nadaci se současným názvem Nadace Dagmar a Václava Havlových, ve které je i předsedkyní správní rady. "Vize 97" se zaměřuje na oblast kultury, onkologie, vzdělávání mladých lidí, lidských práv, boje proti rasové nesnášenlivosti.

Lívie KLAUSOVÁ

Narodila se 10. 11. 1943. Vystudovala obchodní fakultu Vysoké školy ekonomické v Praze, obor zahraniční obchod. V roce 1966 získala i diplom na Université Internationale de Sciences Comparées v Luxemburgu. V roce 1969 studovala na Europa Institutu v Amsterdamu. V letech 1994 až 2000 působila jako výkonná tajemnice České společnosti ekonomické.

Již jako žena premiéra Václava Klause podporovala dobrovolné aktivity a povzbuzovala ostatní, aby pomáhali dětem, postiženým a starším lidem. Od samotného vzniku Registru dárců kostní dřeně, je jeho čestnou patronkou. Pomáhala dětem z Ústavu sociální péče v Bystřici nad Úhlavou a nadaci.

Neexistují žádná pevně stanovená pravidla, co mají manželky státníků dělat a jak se chovat. Na veřejnosti reprezentují stát, třebaže to není formálně zakotveno v žádných zákonech. Protokolárně se s nimi počítá pouze při oficiálních akcích (například zahraničních cestách), kdy je pro ně obvykle připraven speciální dámský program. Jak naloží se svým volným časem, záleží jen na nich.

Stalo se běžné, že se většinou věnují nějaké formě dobročinnosti, ale ani to není pravidlem. Pouze jedno je jisté: musí počítat s tím, že až na výjimky přijdou jak o soukromý, tak o profesionální život.